

ΙΔΡΥΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΥΓΚΥΡΙΑΣ

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2017

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΚΛΙΜΑ (ΕΛΛΑΔΑ – ΕΕ-28– ΕΥΡΩΖΩΝΗ)

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ –ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ –ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ – ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΗ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ (ΕΛΛΑΔΑ – ΕΕ-28– ΕΥΡΩΖΩΝΗ)

01 Νοεμβρίου 2017

Το IOBE διεξάγει κάθε μήνα από το 1981 Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας στις επιχειρήσεις στους τέσσερις τομείς της οικονομίας και, από τον Μάιο του 2008, και στους καταναλωτές. Οι έρευνες αποτελούν μέρος του κοινού εναρμονισμένου προγράμματος που χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (DG ECFIN) και τα αποτελέσματά τους χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό του δείκτη οικονομικού κλίματος σε Ελλάδα και στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες, ενώ δημοσιεύονται αναλυτικά στις εκδόσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Οι αναλύσεις που δημοσιεύονται κάθε μήνα με τη μορφή αυτής της έκδοσης στηρίζονται στα πρωτογενή, αναλυτικά στοιχεία για πάνω από 1000 επιχειρήσεις και αντιπροσωπευτικό δείγμα 1500 καταναλωτών, όπως προκύπτουν από τις έρευνες που διεξάγει αποκλειστικά και μόνο το IOBE για την Ελλάδα για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Επόμενο δελτίο: **01/12/2017**

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΚΛΙΜΑ: ΕΕ-28, ΕΥΡΩΖΩΝΗ, ΕΛΛΑΔΑ**Ε.Ε – ΕΥΡΩΖΩΝΗ: Περαιτέρω βελτίωση οικονομικού κλίματος στην ΕΕ και την Ευρωζώνη**

Τον Οκτώβριο, ο δείκτης οικονομικού κλίματος συνεχίζει την ανοδική του πορεία, η οποία επί της ουσίας ξεκίνησε το περσινό φθινόπωρο, σε ΕΕ και Ευρωζώνη. Ο δείκτης αυξάνεται κατά 0,9 και 1,1 μονάδες σε Ευρωζώνη και ΕΕ αντίστοιχα, φθάνοντας στις 114 και 114,2 μονάδες, στην καλύτερη επίδοση από το καλοκαίρι του 2007. Αναλυτικότερα:

Στην **Ευρωζώνη**, η βελτίωση των προσδοκιών εκπορεύεται κυρίως από τη **Βιομηχανία** (+1,2), τις **Κατασκευές** (+1,9) και το **Λιανικό εμπόριο** (+2,5) και λιγότερο από τις **Υπηρεσίες** (+0,8). Η **καταναλωτική εμπιστοσύνη** (+0,2) καταγράφει σχετική σταθερότητα και πάλι, ενώ σε επίπεδο των μεγαλύτερων οικονομιών της Ευρωζώνης, το κλίμα βελτιώθηκε στην Γερμανία (+2,1) και την Ιταλία (+1), παρέμεινε σταθερό στην Ολλανδία (+0,1) και την Ισπανία (+0,3) και επιδεινώθηκε στην Γαλλία (-1,6). Το οριακά υψηλότερο αποτέλεσμα σε επίπεδο **ΕΕ** οφείλεται στην άνοδο του δείκτη κλίματος στη μεγαλύτερη χώρα εκτός της Ευρωζώνης, στο Ηνωμένο Βασίλειο (+1,5), όταν στην Πολωνία καταγράφεται σταθερότητα (+0,0). Σε τομεακό επίπεδο, οι προσδοκίες σε σχέση με την Ευρωζώνη παρουσιάζουν διαφορές μόνο ως προς το Λιανικό εμπόριο, όπου καταγράφεται σχετική σταθερότητα, ενώ και η καταναλωτική εμπιστοσύνη επί της ουσίας δεν μεταβάλλεται. Αναλυτικότερα:

- Στη **Βιομηχανία**, οι δείκτες επιχειρηματικών προσδοκιών διαμορφώθηκαν στις +7,8 και +7,9 μονάδες σε ΕΕ και Ευρωζώνη. Οι προσδοκίες για την εξέλιξη της παραγωγής δεν μεταβάλλονται, ενώ οι εκτιμήσεις για τα επίπεδα παραγγελιών και ζήτησης βελτιώνονται, με τις εκτιμήσεις για τα αποθέματα να υποδηλώνουν αποκλιμάκωση.
- Στις **Υπηρεσίες**, οι δείκτες προσδοκιών διαμορφώθηκαν στις +14,1 και +16,2 μονάδες σε ΕΕ και Ευρωζώνη αντίστοιχα. Οι εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για την τρέχουσα δραστηριότητά τους μεταβάλλονται θετικά, ενώ οι αντίστοιχες για την τρέχουσα ζήτηση βελτιώνονται στην ΕΕ, με τις προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη ζήτηση να κερδίζουν έδαφος και στις δύο ζώνες.
- Στο **Λιανικό Εμπόριο**, οι σχετικοί δείκτες διαμορφώθηκαν στις +4,4 μονάδες στην ΕΕ και τις +5,5 μονάδες στην Ευρωζώνη. Οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα επιχειρηματική δραστηριότητα ανακάμπουν στην Ευρωζώνη, ενώ οι εκτιμήσεις για τα αποθέματα υποδηλώνουν αποκλιμάκωση και στις δύο ζώνες, με την τάση στις προβλέψεις για τις πωλήσεις τους επόμενους μήνες να είναι θετική στην Ευρωζώνη και αρνητική στην ΕΕ.
- Στις **Κατασκευές**, ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών κινήθηκε στις +1,9 μονάδες στην ΕΕ και τις +0,2 μονάδες στην Ευρωζώνη. Οι προβλέψεις για το επίπεδο των εργασιών βελτιώνονται σε αμφότερες τις ζώνες, όπως και οι προβλέψεις για την απασχόληση, περισσότερο στην ΕΕ.
- Ο **Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης** διαμορφώνεται στις -1,6 και -1 μονάδες στην ΕΕ και την Ευρωζώνη αντίστοιχα. Οι προβλέψεις των καταναλωτών για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους δεν μεταβάλλονται, ενώ οι αντίστοιχες για την οικονομική κατάσταση της χώρας βελτιώνονται και στις δύο ζώνες. Η πρόθεση αποταμίευσης χάνει έδαφος, ενώ οι προβλέψεις για την εξέλιξη της ανεργίας παραμένουν στα ίδια σχεδόν επίπεδα.
- Τέλος, ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στις **Χρηματοοικονομικές Υπηρεσίες** (δεν περιλαμβάνεται στο δείκτη κλίματος) δεν μεταβάλλεται στην ΕΕ (+19,3 από +19,5 μον.), ούτε και την Ευρωζώνη (+18,9 από +18,8 μον.). Οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα κατάσταση των

επιχειρήσεων επιδεινώνονται, ενώ οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα πορεία της ζήτησης βελτιώνονται οριακά, με τις προβλέψεις της ζήτησης στο επόμενο τρίμηνο να μεταβάλλονται ελαφρώς θετικά και στις δύο ζώνες.

Πίνακας 1: Δείκτες Οικονομικού Κλίματος (1990-2016=100, εποχικά εξομαλυμένα στοιχεία)¹

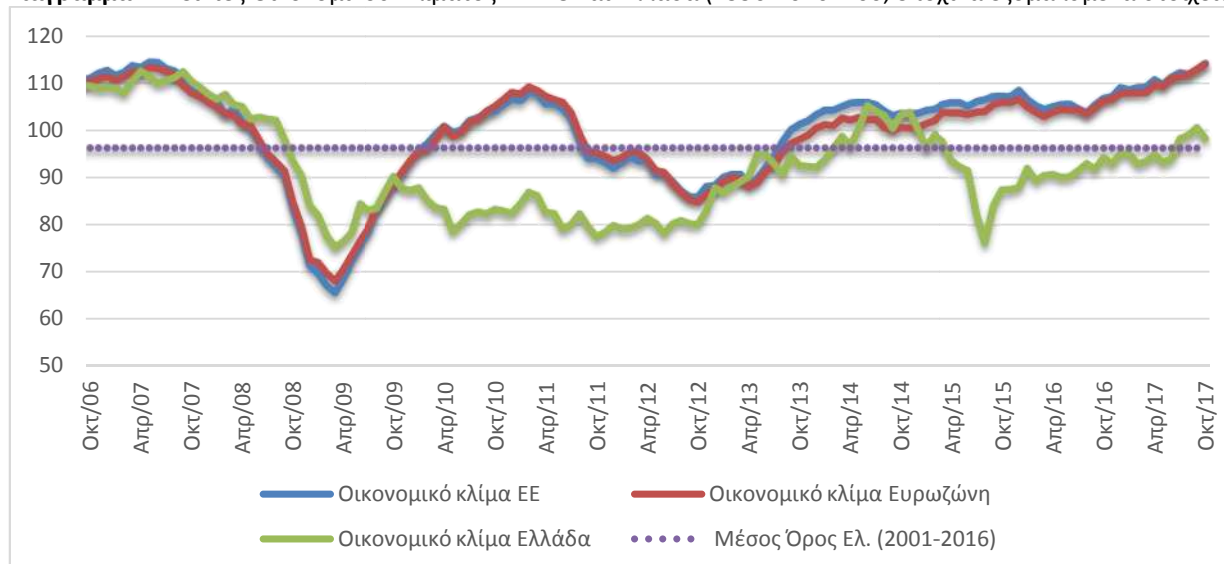
Περιοχή	Ακραίες τιμές		Μέσος όρος									
	Min	Max	2001-2016	2011	2012	2013	2014	2015	2016			
ΕΕ-28	67,2 Μαρ-09	114,1 Ιουν-07	99,3	100,8	89,8	94,9	104,4	106,0	105,6			
Ευρωζώνη	70,0 Μαρ-09	113,5 Ιαν-01	98,7	102,1	89,9	93,2	101,3	104,1	104,7			
Ελλάδα	74,4 Μαρ-09	111,9 Απρ-04	95,9	81,6	80,9	91,6	100,5	89,7	91,8			
Περιοχή	2016											
	Ι	Φ	Μ	Α	Μ	Ι	Ι	Α	Σ	Ο	Ν	Δ
ΕΕ-28	106,6	105,2	104,5	105,0	105,5	105,5	104,6	103,7	105,4	106,8	107,2	109,0
Ευρωζώνη	105,0	103,9	102,9	103,9	104,5	104,3	104,4	103,4	104,8	106,3	106,5	107,8
Ελλάδα	92,0	89,4	90,5	90,7	90,1	90,2	91,4	93,0	91,8	94,3	92,9	95,1
Περιοχή	2017											
	Ι	Φ	Μ	Α	Μ	Ι	Ι	Α	Σ	Ο	Ν	Δ
ΕΕ-28	108,6	109,0	109,2	110,7	109,7	111,3	112,2	111,9	113,0	114,2		
Ευρωζώνη	108,0	108,0	108,0	109,7	109,3	111,1	111,3	111,9	113,0	114		
Ελλάδα	95,1	92,9	93,4	94,9	93,2	94,0	98,2	99,0	100,6	98,3		

¹ Ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος είναι το σταθμισμένο άθροισμα των Δεικτών Επιχειρηματικών Προσδοκιών στη Βιομηχανία, τις Κατασκευές, το Λιανικό Εμπόριο, τις Υπηρεσίες και του Δείκτη Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης.

² Οι ακραίες τιμές αναφέρονται στην περίοδο 2001-2015, σε όλους τους πίνακες

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG Ecfín

Διάγραμμα 1: Δείκτες Οικονομικού Κλίματος Ε.Ε-28 και Ελλάδα (1990-2016=100, εποχικά εξομαλυμένα στοιχεία)

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG Ecfín

ΕΛΛΑΔΑ: Ανακόπτεται η ανοδική πορεία του δείκτη, μικρή επιδείνωση προσδοκιών.

Ανακόπτεται τον Οκτώβριο η ανοδική πορεία του Δείκτη Οικονομικού Κλίματος τους τελευταίους μήνες, καθώς υποχωρεί στις 98,3 μονάδες από 100,6 τον Σεπτέμβριο, αν και παραμένει σε υψηλότερο επίπεδο από πέρυσι (94,3). Με την εξαίρεση ορισμένων κλάδων του Λιανικού Εμπορίου, σημειώνεται επιδείνωση προσδοκιών σε όλους τους τομείς και οριακά στην καταναλωτική εμπιστοσύνη. **Η διόρθωση αυτή στην πορεία του δείκτη είναι μάλλον αναμενόμενη καθώς ο δείκτης έχει κινηθεί ανοδικά καθ'όλη τη διάρκεια του 2017. Μετά το ιδιαίτερα δυναμικό όπως συνήθως τρίτο τρίμηνο του έτους – που περιλαμβάνει και την τουριστική περίοδο – μετριάζονται οι εκτιμήσεις για την πορεία της οικονομίας. Ταυτόχρονα όσο προχωρούμε προς το τέλος του έτους, πυκνώνουν και οι δυσμενείς επιπτώσεις της φορολογικής επιβάρυνσης σε νοικοκυριά και επιχειρήσεις. Αν και αυτές έχουν προεξοφληθεί ως ένα βαθμό, επηρεάζουν τις προσδοκίες για την οικονομία όταν αποτυπώνονται και στην πράξη. Η ομαλή εξέλιξη της οικονομικής πολιτικής χωρίς αρνητικές εκπλήξεις και η έγκαιρη ολοκλήρωση της επόμενης αξιολόγησης του προγράμματος μπορούν να συνεισφέρουν στην περαιτέρω σταθεροποίηση των προσδοκιών για την πορεία της οικονομίας.** Αναλυτικότερα:

- στη **Βιομηχανία**, οι προβλέψεις για την παραγωγή τους προσεχείς μήνες κάμπτονται, όπως συμβαίνει και με τις εκτιμήσεις για τις παραγγελίες και τη ζήτηση, με το ισοζύγιο στις εκτιμήσεις για τα αποθέματα να κλιμακώνεται ελαφρώς.
- στις **Κατασκευές**, οι προβλέψεις για το πρόγραμμα εργασιών των επιχειρήσεων επιδεινώνονται, ενώ οι προβλέψεις για την απασχόληση είναι αμετάβλητες
- στο **Λιανικό Εμπόριο**, οι εκτιμήσεις για τις τρέχουσες πωλήσεις βελτιώνονται, όπως και οι προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη εξέλιξή τους, ενώ στις εκτιμήσεις για το ύψος των αποθεμάτων καταγράφεται σταθερότητα δείκτη
- στις **Υπηρεσίες**, οι αισιόδοξες εκτιμήσεις για την τρέχουσα κατάσταση των επιχειρήσεων εξασθενούν τον Οκτώβριο σε σχέση με τον Σεπτέμβριο, όπως και οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα ζήτηση, με τις ήδη θετικές όμως προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη εξέλιξή της να βελτιώνονται
- στην **Καταναλωτική Εμπιστοσύνη**, καταγράφεται μικρή βελτίωση του ισοζυγίου για τις προβλέψεις της ανεργίας και οριακή ανάκαμψη στις προβλέψεις για την οικονομική κατάσταση της χώρας, με τις προβλέψεις για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού και την πρόθεση αποταμίευσης να επιδεινώνονται.

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ: Αμβλύνονται οι επιχειρηματικές προσδοκίες, λιγότερο αισιόδοξες προβλέψεις για παραγωγή

Ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στη Βιομηχανία επιδεινώνεται τον Οκτώβριο σε σχέση με τον Σεπτέμβριο και διαμορφώνεται στις 94,1 (από 99) μονάδες, στο ίδιο επίπεδο με τον ίδιο περυσινό μήνα (94,2 μον.). **Από τις βασικές μεταβλητές του δείκτη, οι προβλέψεις για την παραγωγή τους προσεχείς μήνες κάμπτονται, όπως συμβαίνει και με τις εκτιμήσεις για τις παραγγελίες και τη ζήτηση, με το ισοζύγιο στις εκτιμήσεις για τα αποθέματα να κλιμακώνεται ελαφρώς.** Αναλυτικά:

α) Σε ότι αφορά το **επίπεδο παραγγελιών και τρέχουσας ζήτησης**, ο αρνητικός δείκτης διευρύνεται τον Οκτώβριο στις -16 (από -10) μονάδες, με το ¼ (από 1/5) των επιχειρήσεων να δηλώνουν χαμηλές για την εποχή παραγγελίες και το 8-9% να αναφέρει εκ νέου το αντίθετο.

β) Στις **προβλέψεις για την εξέλιξη της παραγωγής τους προσεχείς 3-4 μήνες**, το σχετικό ισοζύγιο μειώνεται στις +14 (από +19) μονάδες, με το 27% (από 31%) των επιχειρήσεων να προβλέπει άνοδο της παραγωγής του το επόμενο τρίμηνο και ένα 12-13% εκ νέου μείωσή της.

γ) Ως προς τα **αποθέματα έτοιμων προϊόντων**, το σχετικό θετικό ισοζύγιο αυξάνεται στις +9 (από +6) μονάδες, με το 19% (από 16%) των επιχειρήσεων να αναφέρει υψηλά για την εποχή αποθέματα και το 10% να δηλώνει και πάλι το αντίθετο.

δ) Στους δείκτες **εξαγωγικής δραστηριότητας** καταγράφονται τον Οκτώβριο πτωτικές τάσεις: οι θετικές **εκτιμήσεις για τις εξαγωγές κατά το τελευταίο τρίμηνο** περιορίζονται (στις +13 από +26 μον. το ισοζύγιο), ενώ και οι **προβλέψεις για εξαγωγές τους προσεχείς μήνες επιδεινώνονται** (+15 από +23 μον. ο δείκτης), με το αρνητικό ισοζύγιο στις **εκτιμήσεις για τις παραγγελίες και τη ζήτηση εξωτερικού** να υποχωρεί στις -7 (από +4) μονάδες.

ε) Οι **θετικές προβλέψεις για τις πωλήσεις τους προσεχείς μήνες** αποδυναμώνονται τον Οκτώβριο (στις 19 από +26 μον. το σχετικό ισοζύγιο), με το 30% (από 39%) των επιχειρήσεων να αναμένει άνοδο πωλήσεων το προσεχές χρονικό διάστημα και ένα 11- 12% μείωσή τους. Στο ίδιο μήκος κύματος και η τάση του δείκτη **εκτιμήσεων για τις τρέχουσες πωλήσεις**, ο οποίος υποχωρεί στις +12 (από +16) μονάδες.

στ) Οι **μήνες εξασφαλισμένης παραγωγής** αυξάνονται οριακά στους 4,5 (από 4), ενώ το **ποσοστό χρησιμοποίησης εργοστασιακού δυναμικού** παραμένει στο ίδιο επίπεδο (στο 70,6% από 70,2%).

ζ) Ο δείκτης στις **προβλέψεις για την απασχόληση** επί της ουσίας δεν μεταβάλλεται (-7 από -8 μον.), με το ποσοστό των επιχειρήσεων το οποίο προβλέπει άνοδο απασχόλησης στο προσεχές τρίμηνο να διαμορφώνεται στο 4% (από 7%), έναντι ενός 11% (από 15%) που αναμένει μείωσή της.

η) Οι **προβλέψεις για τις μεταβολές των τιμών** υποδηλώνουν αποπληθωριστικές τάσεις (στις -4 από +6 μον. το ισοζύγιο), με το 84% (από 86%) των επιχειρήσεων να προβλέπει σταθερότητα τιμών το επόμενο τρίμηνο και ένα 10% (από 4%) μείωσή τους.

θ) Σχετικά με τα ερωτήματα που τίθενται ανά τρίμηνο στην έρευνα, οι **εκτιμήσεις για τις νέες παραγγελίες** επιδεινώνονται τον Οκτώβριο σε σύγκριση με τον Ιούλιο, με το σχετικό ισοζύγιο να

διαμορφώνεται στις +2 (από +6) μονάδες. Το 15% (από 13%) των επιχειρήσεων του τομέα αναφέρει πτώση των νέων παραγγελιών του, έναντι ενός 16% (από 18%) που δηλώνει αυξημένες νέες παραγγελίες.

ι) Ως προς τους **λόγους που παρεμποδίζουν την παραγωγική δραστηριότητα**, το 46% (από 43%) των επιχειρήσεων θεωρεί ότι η επιχειρηματική λειτουργία του είναι απρόσκοπτη, ενώ από τις υπόλοιπες, ένα 30% δηλώνει ως σημαντικότερο εμπόδιο την ανεπάρκεια ζήτησης, το 14% την κεφαλαιακή ανεπάρκεια και ένα 7% άλλους παράγοντες που συνδέονται με την τρέχουσα οικονομική συγκυρία.

κ) Στο τριμηνιαίο ερώτημα σχετικά με την **ανταγωνιστική θέση των επιχειρήσεων** στις αγορές στις οποίες δραστηριοποιούνται, οι εκτιμήσεις των ερωτηθέντων βελτιώνονται έναντι του προηγούμενου τριμήνου ως προς την εγχώρια αγορά (+12 από +10 μον. ο δείκτης) και τις λοιπές αγορές (+9 από +6 μον. το ισοζύγιο) και επιδεινώνονται ως προς την αγορά της ΕΕ (+7 από +5 μον. ο δείκτης).

λ) Τέλος, στο τριμηνιαίο ερώτημα σχετικά με τις **προβλέψεις των επιχειρήσεων για τον προορισμό των εξαγωγών τους τους προσεχείς μήνες**, καταγράφεται πτώση στους σχετικούς δείκτες σε σχέση με τη μέτρηση Ιουλίου προς τις λοιπές χώρες (+17 από +22 μον.) και άνοδος ως προς τις χώρες της ΕΕ (+16 από +10 μον ο δείκτης.) και τις Βαλκανικές χώρες (+8 από +3 μον.).

Σε επίπεδο βασικών τομέων, η επικρατούσα τάση είναι πτωτική σε όλους. Αναλυτικά:

Ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στα **Καταναλωτικά αγαθά** υποχωρεί τον Οκτώβριο έναντι του Σεπτεμβρίου, στις 90,1 (από 100,5) μονάδες. Η πτώση του δείκτη προέρχεται από την έντονη άνοδο των αποθεμάτων (+12 από -13 μον. ο δείκτης) και την πτώση του δείκτη προβλέψεων για την παραγωγή (στις +5 από +19 μον.), με το ισοζύγιο παραγγελιών και εγχώριας ζήτησης να ανακάμπτει (στις -13 από -26 μον.). Οι τάσεις στις εξαγωγικές μεταβλητές είναι κυρίως πτωτικές, ενώ στις προβλέψεις για την απασχόληση, το ισοζύγιο των -3 μονάδων δεν μεταβάλλεται. Οι προβλέψεις για τις τιμές υποδηλώνουν ενίσχυση των αποπληθωριστικών τάσεων (-7 από +1 μον. το ισοζύγιο), με το 85% (από 96%) των επιχειρήσεων να αναμένει σταθερότητα. Σε ό,τι αφορά τα τριμηνιαία ερωτήματα, κάμψη παρουσίασαν οι νέες παραγγελίες (-2 από +4 μον. το ισοζύγιο), με το ποσοστό εκείνων που αναφέρουν απρόσκοπτη δραστηριότητα να κινείται στο 43% (από 45%) των ερωτηθέντων. Ως προς τις προβλέψεις για τις εξαγωγές, η τάση είναι καθοδική προς όλους τους προορισμούς, ενώ τέλος, στο πεδίο της ανταγωνιστικότητας, καταγράφεται επίσης αρνητική μεταβολή προς όλες τις αγορές.

Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στα **Κεφαλαιουχικά αγαθά** χάνει έδαφος τον Οκτώβριο, υποχωρώντας στις 89,5 (από 104,5) μονάδες. Το ισοζύγιο των προβλέψεων για την παραγωγή κινείται στις +28 (από +26) μονάδες, ενώ ο δείκτης των εκτιμήσεων για τις παραγγελίες και τη ζήτηση μειώθηκε έντονα, στις -35 (από -15) μονάδες. Η τάση στο ισοζύγιο εκτιμήσεων για τα αποθέματα είναι θετική (στις +20 από -3 μον. ο δείκτης), ενώ στους δείκτες για τις εξαγωγικές προοπτικές οι τάσεις είναι μικτές. Στις προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη εξέλιξη της απασχόλησης, το σχετικό ισοσκελισμένο ισοζύγιο αυξάνεται κατά 2 μονάδες, ενώ στις τιμές, ο σχετικός δείκτης κινείται πτωτικά, στη -1 μονάδα (από +7), με το 5% (από 14%) των ερωτηθέντων να προβλέπει άνοδο και το 6-7% πτώση τιμών. Στα ερωτήματα τριμήνου, ο δείκτης στις νέες παραγγελίες μειώνεται στις -6 (από +7) μονάδες, με το ποσοστό των επιχειρήσεων που αναφέρει απρόσκοπτη δραστηριότητα να περιορίζεται στο 16% (από 40%). Ως προς τις προβλέψεις για τις εξαγωγές, η τάση είναι ανοδική στις αγορές προς την ΕΕ και εγχωρίως και πτωτική προς τις

λοιπές αγορές, ενώ σε σχέση με την ανταγωνιστική θέση των επιχειρήσεων, αυτή φαίνεται να ενισχύεται μόνο ως προς την εγχώρια αγορά.

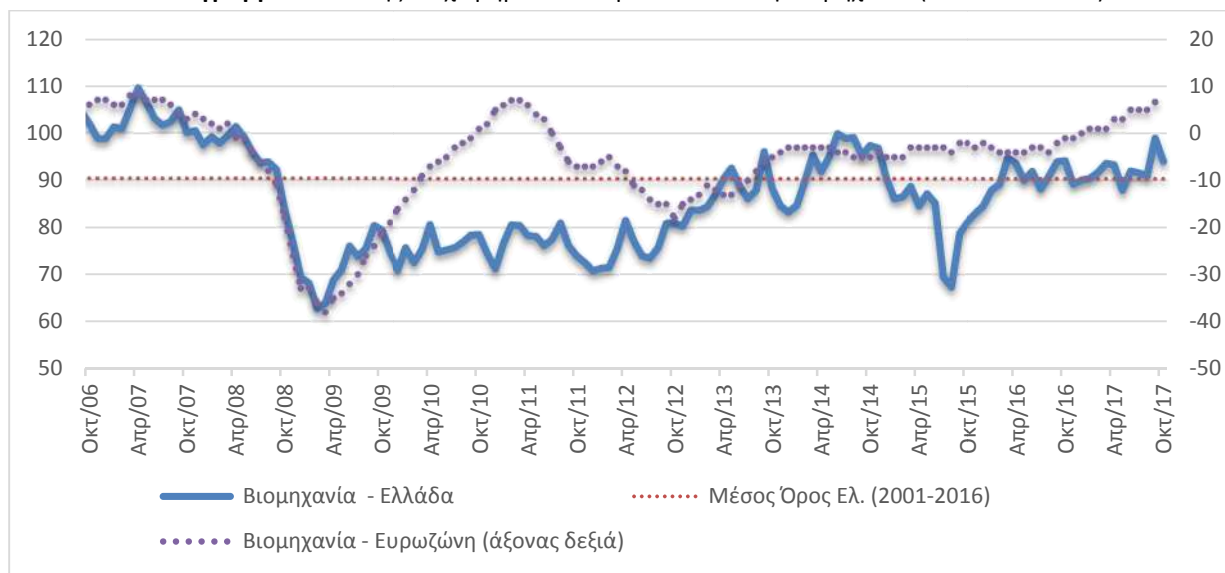
Πίνακας 2: Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στη Βιομηχανία

Τομέας		Ακραίες τιμές			Μέσος όρος						
Βιομηχανία (1996-2006=100)		Min	Max		2001-2016	2012	2013	2014	2015	2016	
		62,8 Φεβ-09	109,5 Απρ-07		90,4	77,2	87,8	94,6	81,9	91,2	
2016											
I	Φ	M	A	M	I	I	A	Σ	O	N	Δ
87,9	89,2	94,8	93,7	90,1	92,0	88,3	90,9	94,0	94,2	89,2	90,1
2017											
I	Φ	M	A	M	I	I	A	Σ	O	N	Δ
90,5	91,8	93,7	93,3	88,0	92,0	91,6	91,0	99,0	94,1		

Σημείωση: Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών υπολογίζεται με βάση τις προβλέψεις παραγωγής, τις εκτιμήσεις για το ύψος των αποθεμάτων και τις εκτιμήσεις για τις παραγγελίες και τη ζήτηση.

Πηγή: IOBE

Διάγραμμα 2: Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στη Βιομηχανία (1996-2006=100)

Πηγές: IOBE, DG Ecfín. Ο δείκτης για την Ευρωζώνη είναι υπό μορφή ισοζυγίου και αντλείται από την DG Ecfín

Οριακώς ανοδικά κινείται τον Οκτώβριο σε σχέση με τον Σεπτέμβριο ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στα **Ενδιάμεσα αγαθά**, φθάνοντας στις 100,3 (από 99) μονάδες. Το ισοζύγιο των προβλέψεων για τη βραχυπρόθεσμη εξέλιξη της παραγωγής διατηρείται στις +19 μονάδες, ενώ ο δείκτης εκτιμήσεων για το ύψος των αποθεμάτων περιορίζεται κατά 4 μονάδες, στις +2. Το αρνητικό ισοζύγιο των -10 μονάδων στις εκτιμήσεις για τις τρέχουσες παραγγελίες και τη ζήτηση μειώνεται κατά 6 μονάδες. Στα υπόλοιπα στοιχεία, η τάση στους εξαγωγικούς δείκτες είναι καθοδική, ενώ ο δείκτης πρόβλεψης της βραχυπρόθεσμης απασχόλησης επίσης διαμορφώνεται χαμηλότερα (στις -13 από -8 μον.). Οι προσδοκίες για τις τιμές υποδηλώνουν αναμονή για μείωσή τους (-1 από +6 μον. ο σχετικός δείκτης), με την πλειονότητα των επιχειρήσεων να προβλέπει σταθερότητα (82% από 86%). Τέλος, αυξάνεται οριακά τον Οκτώβριο σε σχέση με τον Ιούλιο (στις +7 από +5 μον.), το ισοζύγιο στις νέες παραγγελίες, με το ποσοστό των επιχειρήσεων που αναφέρει απρόσκοπτη δραστηριότητα να ανέρχεται στο 55% (από 39%). Σχετικά με τις προβλέψεις για τις εξαγωγές, οι τάσεις είναι ανοδικές προς όλους τους προορισμούς, ενώ βελτίωση καταγράφεται ως προς την ανταγωνιστική θέση των επιχειρήσεων προς όλες τις αγορές.

ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ: Επιδείνωση επιχειρηματικών προσδοκιών, κυρίως λόγω κάμψης στα Δημόσια Έργα

Ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Κατασκευές επιδεινώνεται τον Οκτώβριο σε σχέση με τον Σεπτέμβριο, μετά από ένα τρίμηνο ανόδου, και διαμορφώνεται στις 62,3 (από 68,2) μονάδες, πολύ υψηλότερα πάντως έναντι της αντίστοιχης περυσινής επίδοσης (39,2 μον.). **Σε κλαδικό επίπεδο, η τάση είναι ανοδική στις Ιδιωτικές Κατασκευές, αλλά πτωτική στα Δημόσια Έργα. Από τις βασικές μεταβλητές του δείκτη, οι προβλέψεις για το πρόγραμμα εργασιών των επιχειρήσεων επιδεινώνονται, ενώ οι προβλέψεις για την απασχόληση είναι αμετάβλητες.** Αναλυτικά, ο χαμηλός δείκτης των -43 μονάδων στις προβλέψεις για το πρόγραμμα εργασιών των επιχειρήσεων υποχώρησε τον Οκτώβριο στις -54 μονάδες, με το 61% (από 52%) των επιχειρήσεων να διατυπώνει απαισιόδοξες προβλέψεις για το επίπεδο των εργασιών του το επόμενο τρίμηνο και το 7% (από 10%) να δηλώνει το αντίθετο. Στις προβλέψεις για την απασχόληση, ο σχετικός δείκτης παραμένει στις -27 μονάδες, με το 42% (από 38%) των ερωτηθέντων να προβλέπει μείωση των θέσεων εργασίας στον τομέα και το 15% (από 11%) άνοδο. Από τα υπόλοιπα στοιχεία δραστηριότητας, ο αρνητικός δείκτης των εκτιμήσεων για την τρέχουσα πορεία εργασιών των επιχειρήσεων διευρύνεται αισθητά, στις -35 (από -23) μονάδες, ενώ οι μήνες εξασφαλισμένης δραστηριότητας διαμορφώθηκαν στους 8 (από 7,3). Στο πεδίο των τιμών, οι αποπληθωριστικές προσδοκίες εντάθηκαν ελαφρώς (στις -19 από -16 μον. το ισοζύγιο), ενώ τέλος το 9% (από 16%) από τις ερωτηθείσες επιχειρήσεις αναφέρει απρόσκοπτη επιχειρηματική λειτουργία. Από τις υπόλοιπες, το 24% επισημαίνει τη χαμηλή ζήτηση, το 47% την ανεπαρκή χρηματοδότηση και το 18% τους υπόλοιπους συγκυριακούς παράγοντες ως βασικότερα εμπόδια στη λειτουργία του.

Αναλυτικά στους επιμέρους κλάδους:

Ανοδικά κινήθηκε ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στις **Ιδιωτικές Κατασκευές** τον Οκτώβριο σε σχέση με τον Σεπτέμβριο, φθάνοντας τις 88,4 (από 74) μονάδες, επίπεδο ανώτερο και του αντίστοιχου περυσινού του επιπέδου (74,1 μον.). Ο δείκτης πρόβλεψης για το επίπεδο προγραμματισμένων εργασιών χάνει έδαφος, καθώς διαμορφώνεται στις -37 (από -30) μονάδες, ενώ και οι προβλέψεις για την απασχόληση του κλάδου βελτιώνονται σημαντικά (στις +19 από -18 μον. ο δείκτης). Από τα υπόλοιπα στοιχεία δραστηριότητας, οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα πορεία εργασιών των επιχειρήσεων επιδεινώθηκαν έντονα, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις -13 (από +19) μονάδες, ενώ οι μήνες εξασφαλισμένης δραστηριότητας υποχώρησαν στους 3,8 (από 5,1). Στις τιμές, οι αποπληθωριστικές προσδοκίες κλιμακώθηκαν, με το ισοζύγιο να διαμορφώνεται στις -20 (από -18) μονάδες. Τέλος, υποχώρησε στο 7% (από 12%) το ποσοστό των επιχειρήσεων που δεν αναφέρουν προσκόμματα στη λειτουργία τους. Από τις υπόλοιπες, το 35% δηλώνει την ανεπάρκεια χρηματοδότησης, το 28% τη χαμηλή ζήτηση και ένα 7% τους λοιπούς παράγοντες ως βασικότερα λειτουργικά εμπόδια.

Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στις **Κατασκευές Δημοσίων Έργων** εξασθενεί έντονα τον Οκτώβριο συγκριτικά με τον Σεπτέμβριο, στις 50,2 (από 66,7) μονάδες, ωστόσο αυτό το επίπεδο είναι σημαντικά υψηλότερο έναντι του αντίστοιχου περυσινού (26,1 μον.). Ως προς το πρόγραμμα εργασιών του κλάδου, ο δείκτης των -47 μονάδων μειώθηκε στις -62 μονάδες, ενώ και στις προβλέψεις για την απασχόληση καταγράφεται πτώση της τάξης των 16 μονάδων (στις -46 μον. το ισοζύγιο). Από τις επιχειρήσεις του κλάδου, το 56% (από 44%) αναμένει λιγότερες θέσεις απασχόλησης, με το 10% (από 14%) να προβλέπει αύξησή τους. Στις υπόλοιπες μεταβλητές, ο δείκτης για τις εκτιμήσεις στις τρέχουσες εργασίες των επιχειρήσεων επιδεινώθηκε στις -45 (από -38) μονάδες, ενώ στις τιμές, το σχετικό αρνητικό ισοζύγιο των -17 μονάδων τον Σεπτέμβριο έχασε άλλες 2 μονάδες. Τέλος, το 11% (από 18%) των ερωτηθεισών επιχειρήσεων

δηλώνει απρόσκοπτη επιχειρηματική λειτουργία, όταν το 22% αναφέρει τη χαμηλή ζήτηση, το 52% τη χαμηλή χρηματοδότηση και το 14% τους λοιπούς συγκυριακούς παράγοντες ως τα κυριότερα επιχειρηματικά προσκόμματα.

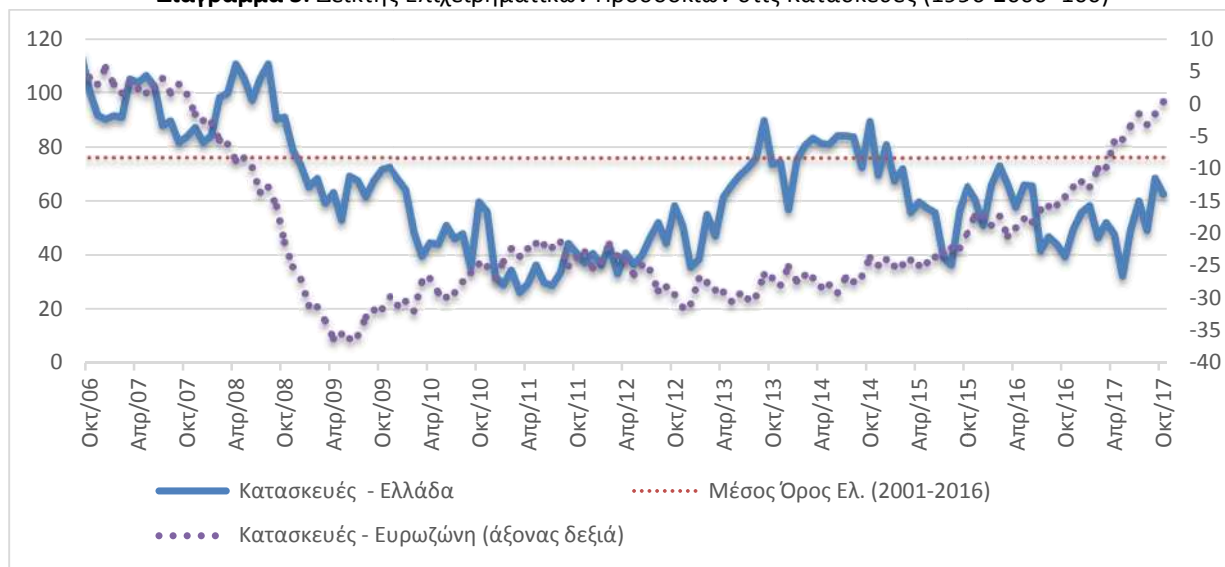
Πίνακας 3: Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Κατασκευές

Τομέας		Ακραίες τιμές			Μέσος όρος						
Κατασκευές (1996-2006=100)		Min	Max		2001-2016	2012	2013	2014	2015	2016	
		26,3 Μαρ-11	123,8 Σεπ-03		75,9	43,2	65,0	80,4	56,4	55,7	
2016											
I	Φ	M	A	M	I	I	A	Σ	O	N	Δ
65,6	72,7	65,8	57,5	65,7	65,4	41,5	46,6	43,8	39,2	49,4	55,6
2017											
I	Φ	M	A	M	I	I	A	Σ	O	N	Δ
58,1	46,2	51,8	41,6	32,1	49,1	59,8	49	68,2	62,3		

Σημείωση: Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών υπολογίζεται με βάση τις εκτιμήσεις για το πρόγραμμα των εργασιών και τις προβλέψεις για την απασχόληση.

Πηγή: IOBE

Διάγραμμα 3: Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Κατασκευές (1996-2006=100)

Πηγή: IOBE, DG Ecfm. Ο δείκτης για την Ευρωζώνη είναι υπό μορφή ισοζυγίου και αντλείται από την DG Ecfm

ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ: Βελτίωση στις επιχειρηματικές προσδοκίες κυρίως στα Πολυκαταστήματα, με πιο αισιόδοξες προβλέψεις για τις πωλήσεις

Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στο **Λιανικό Εμπόριο** κινείται σε υψηλότερα επίπεδα τον Οκτώβριο σε σχέση με τον Σεπτέμβριο, στις 91,5 (από 85,7) μονάδες, όμως είναι χαμηλότερα σε σύγκριση με την αντίστοιχη περσινή του επίδοση (97,9 μον.). Από τις κύριες μεταβλητές του δείκτη, **οι εκτιμήσεις για τις τρέχουσες πωλήσεις βελτιώνονται, όπως και οι προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη εξέλιξή τους, ενώ στις εκτιμήσεις για το ύψος των αποθεμάτων καταγράφεται σταθερότητα δείκτη.** Αναλυτικά, οι αρνητικές εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για τις τρέχουσες πωλήσεις τους αμβλύνονται περαιτέρω, με το σχετικό δείκτη να κινείται στις -4 (από -7) μονάδες και το 37% (από 29%) των επιχειρήσεων να δηλώνει αυξημένες πωλήσεις, έναντι ενός 42% (από 35%) που αναφέρει το αντίθετο. Ο ισοσκελισμένος δείκτης των αποθεμάτων υποδηλώνει

σταθερότητα (+1 μον.), ενώ οι προβλέψεις για την εξέλιξη των πωλήσεων το επόμενο τρίμηνο κερδίζουν έδαφος (στις +7 από -9 μον. το ισοζύγιο). Ως προς τις παραγγελίες προς προμηθευτές, καταγράφεται μικρή επιδείνωση στο αρνητικό ισοζύγιο των -6 μονάδων (στις -3), ενώ εξασθενούν κατά 4 μονάδες οι θετικές προοπτικές για την απασχόληση, με το σχετικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται στις +10 μονάδες. Τέλος, ως προς τις τιμές, το σχετικό ισοζύγιο διαμορφώνεται στις -3 (από +1) μονάδες, καθώς το 89% των επιχειρήσεων αναμένει σταθερότητα.

Οι εξελίξεις σε επιμέρους κλάδους του Λιανικού εμπορίου είναι οι εξής:

Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στα **Τρόφιμα – Ποτά – Καπνός** υποχωρεί τον Οκτώβριο, επανερχόμενος έτσι στην πτωτική τάση των προηγούμενων μηνών. Κινείται πλέον στις 69,8 (από 74,6) μονάδες, σε πολύ χαμηλότερη επίδοση έναντι και της αντίστοιχης περυσινής (120,6 μον.). Οι εκτιμήσεις για τις τρέχουσες πωλήσεις επιδεινώνονται, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις -34 (από -15) μονάδες, αν και αμβλύνονται ελαφρά οι αρνητικές προβλέψεις για τις πωλήσεις της επόμενης περιόδου, με το ισοζύγιό τους να κινείται στις -16 (από -20) μονάδες. Στις εκτιμήσεις για τα αποθέματα, ο αντίστοιχος δείκτης υποδηλώνει μικρή κλιμάκωση (+4 από -1 μον.), ενώ στις προβλέψεις για τις παραγγελίες προς προμηθευτές σημειώνεται έντονη κάμψη στο σχετικό δείκτη (-11 από +4 μον.), με τις πολύ αισιόδοξες προβλέψεις για την εξέλιξη της απασχόλησης να εξασθενούν επίσης (+14 από +24 μον. ο δείκτης). Τέλος, ο δείκτης πρόβλεψης των τιμών κινείται κατά 10 μονάδες υψηλότερα, στις +5, με το 15% (από 26%) να αναμένει μείωσή τους.

Πτώση καταγράφει και τον Οκτώβριο, ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στα **Υφάσματα – Ένδυση – Υπόδηση**, κινούμενος στις 93,4 (από 99,8) μονάδες, πολύ υψηλότερα πάντως σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή του επίδοση (59,8 μον.). Από τα βασικά στοιχεία δραστηριότητας, επιδεινώνονται σημαντικά οι εκτιμήσεις για τις τρέχουσες πωλήσεις (-42 από -1 μον. ο δείκτης), ενώ οι προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη πορεία τους μεταβάλλονται αντίθετα ανοδικά, με τις εκτιμήσεις για τα αποθέματα να υποδηλώνουν κλιμάκωση. Οι προβλέψεις σχετικά με τις παραγγελίες προς προμηθευτές το επόμενο τρίμηνο ελαφρώς αρνητικά (στις +4 από +7 μον. το ισοζύγιο), όταν στις προσδοκίες για την απασχόληση καταγράφεται άνοδος (-10 από -37 μον. ο δείκτης) και στις τιμές σταθερότητα (0 από -7 μον. το ισοζύγιο).

Πτωτικά κινούνται οι επιχειρηματικές προσδοκίες στα **Είδη Οικιακού Εξοπλισμού**, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις 92,2 (από 98,2) μονάδες, χαμηλότερα σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο πέρυσι (90,4 μον.). Το ισοζύγιο για τις τρέχουσες πωλήσεις επιδεινώνεται (στη -1 από +11 μον.), ενώ οι προβλέψεις για τις πωλήσεις της επόμενης περιόδου παραμένουν στα ίδια επίπεδα (+6 μον. ο δείκτης). Ο δείκτης των αποθεμάτων κινείται στις -3 (από -10) μονάδες, ενώ στις προβλέψεις παραγγελιών προς προμηθευτές, το σχετικό ισοζύγιο των +7 μονάδων χάνει 5 μονάδες. Ο αρνητικός δείκτης στις προβλέψεις για την απασχόληση του κλάδου βελτιώνεται (-18 από -34 μον.), με το 18% (από 34%) των επιχειρήσεων να προβλέπει μείωση και οι υπόλοιποι σταθερότητα. Τέλος, στις τιμές, ο αρνητικός δείκτης των +4 μονάδων χάνει 14 μονάδες, με το 83% (από 94%) των ερωτηθέντων να προσδοκούν σταθερότητα.

Ανοδικά κινούνται τον Οκτώβριο σε σχέση με τον Σεπτέμβριο οι επιχειρηματικές προσδοκίες στα **Οχήματα – Ανταλλακτικά**, με τον σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις 112,8 (από 101,9)

μονάδες, σε καλύτερη επίδοση από την αντίστοιχη περσινή (92,9 μον.). Οι θετικές εκτιμήσεις για τις τρέχουσες πωλήσεις του κλάδου εντείνονται (+24 από +8 μον. ο σχετικός δείκτης), ενώ το ισοζύγιο στις προβλέψεις για τις πωλήσεις της επόμενης περιόδου διπλασιάζεται στις +14 μονάδες. Στα αποθέματα, ο σχετικός δείκτης υποχωρεί (-13 από +2 μον.), με τις θετικές προβλέψεις για την απασχόληση να μην μεταβάλλονται (στις +4 μον. το σχετικό ισοζύγιο). Στις παραγγελίες προς προμηθευτές, η τάση είναι ανοδική (-4 από -10 μον. το ισοζύγιο), ενώ τέλος, στις προβλέψεις των τιμών, το σχετικό ισοζύγιο κινείται στη -1 (από +9) μονάδα.

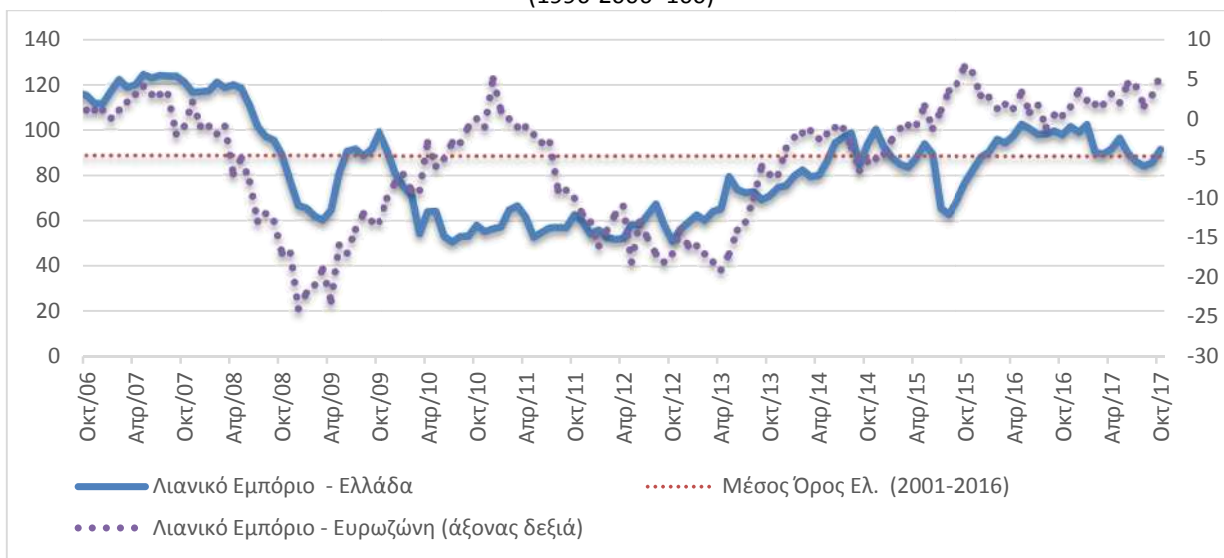
Πίνακας 4: Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στο Λιανικό Εμπόριο

Τομέας		Ακραίες τιμές			Μέσος όρος						
Λιανικό Εμπόριο (1996-2006=100)		Min	Max	2001-2016	2012	2013	2014	2015	2016		
		50,8 Ιούλ-10	124,3 Μαι-07	88,6	57,1	70,2	89,1	81,0	98		
2016											
I	Φ	M	A	M	I	I	A	Σ	O	N	Δ
90,5	95,9	94,4	97,5	102,6	100,6	98,0	98,4	99,6	97,9	101,6	99,0
2017											
I	Φ	M	A	M	I	I	A	Σ	O	N	Δ
102,5	90,1	89,6	91,7	96,4	90,0	86,1	84,2	85,7	91,5		

Σημείωση: Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών υπολογίζεται με βάση τις εκτιμήσεις και τις προβλέψεις για τις πωλήσεις και τις εκτιμήσεις για το ύψος των αποθεμάτων.

Πηγή: IOBE

Διάγραμμα 4: Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στο Λιανικό Εμπόριο (1996-2006=100)

Πηγή: IOBE, DG Ecfm. Ο δείκτης για την Ευρωζώνη είναι υπό μορφή ισοζυγίου και αντλείται από την DG Ecfm

Οι επιχειρηματικές προσδοκίες στα **Πολυκαταστήματα** βελτιώνονται, σημαντικά μετά από μια περίοδο έντονης πτώσης με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις 95,5 (από 70,4) μονάδες, σε αισθητά πάντως ακόμα χαμηλότερη τιμή από την αντίστοιχη περσινή (113,7 μον.). Από τα επιμέρους στοιχεία, ο δείκτης τρεχουσών πωλήσεων χάνει 29 μονάδες (στη -1 μον.), όμως είναι έντονη η βελτίωση στις προβλέψεις για τις πωλήσεις της επόμενης περιόδου. Οι εκτιμήσεις για το τρέχον ύψος των αποθεμάτων δεν μεταβάλλονται επί της ουσίας για όγδοο κατά σειρά μήνα από τα οριακά αρνητικά τους επίπεδα, ενώ το ισοζύγιο των +6 μονάδων στις προβλέψεις για τις παραγγελίες προς προμηθευτές αυξάνεται στις +24 μονάδες. Πτώση παρουσιάζουν οι

προβλέψεις για την απασχόληση (στις +20 από +56 μον. το ισοζύγιο), ενώ στις τιμές καταγράφεται ελαφρά μείωση του σχετικού ισοζυγίου (στη -1 από +3 μονάδες).

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ: Αμετάβλητες οι επιχειρηματικές προσδοκίες, ανοδική τάση στην προβλεπόμενη ζήτηση

Ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις **Υπηρεσίες** παραμένει σταθερός στα ίδια επίπεδα από τον Ιούλιο, στις 92,1 (από 92,6) μονάδες, σε ανώτερα πάντως επίπεδα σε σχέση με τα αντίστοιχα περυσινά (84,2 μονάδες). **Από τις επιμέρους μεταβλητές του δείκτη, οι αισιόδοξες εκτιμήσεις για την τρέχουσα κατάσταση των επιχειρήσεων εξασθενούν τον Οκτώβριο σε σχέση με τον Σεπτέμβριο, όπως και οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα ζήτηση, με τις ήδη θετικές όμως προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη εξέλιξή της να βελτιώνονται.** Αναλυτικότερα, ο δείκτης των εκτιμήσεων για την τρέχουσα κατάσταση των επιχειρήσεων μειώνεται κατά 6 μονάδες, στις +18, ενώ και οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα ζήτηση περιορίζονται ήπια (στις +15 από +17 μον. ο δείκτης). Θετικές παραμένουν οι προβλέψεις για τη ζήτηση του επόμενου τριμήνου, με το σχετικό ισοζύγιο να ανέρχεται στις +11 (από +6) μονάδες, ενώ οι προβλέψεις για την απασχόληση μεταβάλλονται αρνητικά (-1 από +3 μον. ο σχετικός δείκτης). Στις τιμές, το σχετικό ισοζύγιο διαμορφώνεται στις -3 (από +1) μονάδες, ενώ το ποσοστό των επιχειρήσεων που δηλώνουν απρόσκοπτη επιχειρηματική λειτουργία παραμένει στο 26-27% του συνόλου. Από τις υπόλοιπες επιχειρήσεις, το 31% επισημαίνει την ανεπάρκεια ζήτησης ως βασικότερο εμπόδιο στη λειτουργία του, το 18% την ανεπάρκεια κεφαλαίων κίνησης και το 20% την τρέχουσα οικονομική συγκυρία (κεφαλαιακοί έλεγχοι, καθυστέρηση εισπράξεων Δημοσίου, υψηλή φορολογία κ.α.).

Σε επίπεδο βασικών κλάδων των Υπηρεσιών έλαβαν χώρα οι εξής μεταβολές:

Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στα **Ξενοδοχεία – Εστιατόρια – Τουριστικά Πρακτορεία** κινείται πτωτικά τον Οκτώβριο στις 114,3 (από 120) μονάδες, σε υψηλότερο πάντως επίπεδο έναντι του αντίστοιχου περυσινού (109,1 μον.). Οι εκτιμήσεις για την πορεία της τρέχουσας κατάστασης των επιχειρήσεων χάνουν έδαφος (στις +51 από +65 μονάδες το ισοζύγιο), αν και παραμένουν πολύ αισιόδοξες ενώ και στις εκτιμήσεις για την τρέχουσα ζήτηση, ο σχετικός δείκτης μειώνεται στις +32 (από +37) μονάδες. Οι προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη ζήτηση δεν μεταβάλλονται (στις -4 μον. το ισοζύγιο), όπως συμβαίνει και με το ισοζύγιο των +11 μονάδων στην απασχόληση του κλάδου. Ο δείκτης των τιμών διαμορφώνεται στις -12 (από +1) μονάδες, ενώ τέλος, κινείται εκ νέου στο 35% το ποσοστό των επιχειρήσεων που αναφέρει απρόσκοπτη επιχειρηματική λειτουργία, με το 31% να κρίνει ως βασικό λειτουργικό εμπόδιο την ανεπάρκεια ζήτησης, το 13% την ανεπάρκεια κεφαλαίων κίνησης και το υπόλοιπο 18% την τρέχουσα οικονομική συγκυρία.

Πτωτικά κινείται και τον Οκτώβριο ο δείκτης προσδοκιών στους **Ενδιάμεσους Χρηματοπιστωτικούς Οργανισμούς** (δεν περιλαμβάνονται οι Τράπεζες), φθάνοντας στις 81 (από 95,5) μονάδες, σε υψηλότερα επίπεδα σε σύγκριση με πέρυσι (54 μον.). Οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα κατάσταση των επιχειρήσεων μεταβάλλονται προς τα κάτω, με το σχετικό ισοζύγιο να κινείται στις 16 (από 36) μονάδες, ενώ και στις εκτιμήσεις της τρέχουσας ζήτησης καταγράφεται μεγάλη πτώση (στις -5 από +36 μον. ο δείκτης). Σχετικά με τις προβλέψεις της βραχυπρόθεσμης πορείας της ζήτησης, ο σχετικός δείκτης βελτιώνεται ήπια κατά 4 μονάδες και

διαμορφώνεται στις +11 μονάδες. Από τα υπόλοιπα στοιχεία, στις προβλέψεις για την απασχόληση καταγράφεται άνοδος, με το σχετικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται στις +16 (από +7) μονάδες, ενώ στις προσδοκίες για τις τιμές, ο δείκτης των +7 μονάδων χάνει 12 μονάδες. Τέλος, το ποσοστό εκείνων που δηλώνουν ανεμπόδιστη επιχειρηματική λειτουργία διαμορφώνεται στο 16% (από 21%), με το 52% των ερωτηθέντων να αναφέρει την ανεπαρκή ζήτηση ως σημαντικότερο πρόσκομμα, το 15% την ανεπάρκεια κεφαλαίων κίνησης και ένα 18% τους λοιπούς συγκυριακούς παράγοντες.

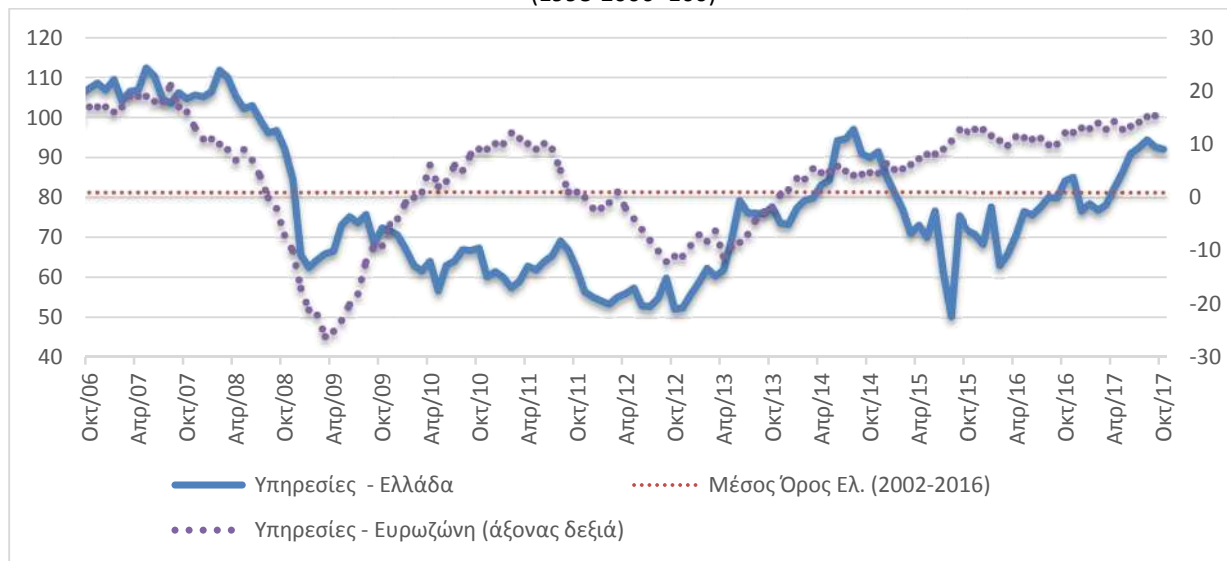
Πίνακας 5: Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Υπηρεσίες

Τομέας		Ακραίες τιμές			Μέσος όρος							
Υπηρεσίες (1998-2006=100)		Min	Max		2001-2016	2012	2013	2014	2015	2016		
		53,4 Φεβ-12	122,5 γ' τρίμ. 01		81,3	54,8	70,4	87,2	68,5	76,1		
2016												
I	Φ	M	A	M	I	I	A	Σ	O	N	Δ	
77,5	63,2	66,0	70,6	76,6	77,7	67,6	80,2	80,0	84,2	85,1	76,7	
2017												
I	Φ	M	A	M	I	I	A	Σ	O	N	Δ	
78,5	76,9	78,3	82,4	86,3	90,9	92,5	94,4	92,6	92,1			

Σημειώσεις: Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών υπολογίζεται με βάση την κατάσταση της επιχείρησης, καθώς και τις εκτιμήσεις και τις προβλέψεις για την πορεία της ζήτησης.

Πηγή: IOBE

Διάγραμμα 5: Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Υπηρεσίες (1998-2006=100)

Πηγή: IOBE, DG Ecfín. Ο δείκτης για την Ευρωζώνη είναι υπό μορφή ισοζυγίου και αντλείται από την DG Ecfín

Υψηλότερα κινείται τον Οκτώβριο ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στις **Διάφορες Επιχειρηματικές Δραστηριότητες**, ο οποίος φθάνει στις 70,5 (από 66,7) μονάδες, ανώτερα από τα αντίστοιχα περσινά επίπεδα (65,1 μον.). Στους βασικούς δείκτες, το αρνητικό ισοζύγιο στις εκτιμήσεις για την τρέχουσα κατάσταση των επιχειρήσεων αμβλύνεται κατά 5 μονάδες (στις -11 μον.), ενώ στις εκτιμήσεις για την τρέχουσα ζήτηση καταγράφεται σχετική σταθερότητα (-14 από -15 μον. το ισοζύγιο). Οι προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη εξέλιξη της ζήτησης υποδηλώνουν μικρή βελτίωση, με το σχετικό ισοζύγιο να ισοσκελίζεται (από -8 μον.), ενώ στις προβλέψεις για την απασχόληση καταγράφεται μικρή πτώση (στις -15 από -12 μον. ο σχετικός δείκτης). Οι τιμές επίσης μεταβάλλονται αρνητικά (-14 από -11 μον. ο δείκτης), ενώ τέλος, κινείται στο 14% (από

12%), το ποσοστό των επιχειρήσεων που δηλώνει απρόσκοπτη επιχειρηματική λειτουργία, με το 37% να αναφέρει την ανεπάρκεια ζήτησης, το 28% την ανεπάρκεια κεφαλαίων κίνησης και το 16% άλλους παράγοντες ως τα βασικότερα εμπόδια λειτουργίας του.

Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στην **Πληροφορική και Ανάπτυξη Λογισμικού** κινείται ελαφρώς καθοδικά, στις 80,6 (από 81,7) μονάδες, σε χαμηλότερο επίπεδο σε σχέση με το αντίστοιχο περσινό (90,3 μον.). Οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα κατάσταση των επιχειρήσεων λαμβάνουν αρνητικό πρόσημο (στις -2 από +10 μον. ο δείκτης), ενώ το ισοζύγιο των +10 μονάδων στις εκτιμήσεις για την τρέχουσα ζήτηση χάνει 4 μονάδες. Το ισοζύγιο των +13 μονάδων στις προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη πορεία της ζήτησης αυξάνεται στις +24 (από +13) μονάδες, ενώ στις προβλέψεις για την απασχόληση του κλάδου σημειώνεται πτώση των 7 μονάδων (-2 μον. ο δείκτης). Ως προς τις προσδοκίες για τις τιμές, η αποπληθωριστική τάση ελαφρώς αμβλύνεται (-12 από -18 μον. ο δείκτης), ενώ τέλος, το 33% (από 36%) των επιχειρήσεων δηλώνει απρόσκοπτη επιχειρηματική λειτουργία, με το 28% να επισημαίνει την ανεπάρκεια ζήτησης και το 21% την ανεπάρκεια κεφαλαίων κίνησης.

Εντόνως πτωτικά κινούνται οι επιχειρηματικές προσδοκίες στις **Χερσαίες Μεταφορές** τον Οκτώβριο, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις 81,8 (από 97,6) μονάδες, σε υψηλότερη τιμή σε σχέση με πέρυσι (89,9 μον.). Το ισοζύγιο των +41 μονάδων στις εκτιμήσεις για την τρέχουσα κατάσταση των επιχειρήσεων κατρακυλά στις +21 μονάδες, ενώ στον δείκτη εκτιμήσεων για την τρέχουσα ζήτηση καταγράφεται αισθητή μείωση (στις +6 από +44 μον.). Στις προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη πορεία της ζήτησης δεν σημειώνεται αξιόλογη μεταβολή στο σχετικό ισοζύγιο (-44 μον.), ενώ στις προβλέψεις για την απασχόληση του κλάδου η τάση είναι αρνητική (-19 από -9 μον. το ισοζύγιο). Ο δείκτης των τιμών κινείται επίσης πτωτικά, στις -15 (από -9) μονάδες, ενώ τέλος, το 38% (από 49%) των επιχειρήσεων του δείγματος δηλώνει ανεμπόδιστη επιχειρηματική λειτουργία, με το 29% να επισημαίνει την ανεπάρκεια ζήτησης, ένα 18% την ανεπάρκεια κεφαλαίων κίνησης και ένα 10% τους λοιπούς τρέχοντες παράγοντες ως τα βασικότερα εμπόδια στη λειτουργία τους.

ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΗ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ**Αμετάβλητη η καταναλωτική εμπιστοσύνη**

Ο δείκτης καταναλωτικής εμπιστοσύνης σχεδόν παρέμεινε τον Οκτώβριο στο επίπεδο του προηγούμενου μήνα, στις -54 (από -53,7) μονάδες, ανακόπτοντας την ανοδική τροχιά του προηγούμενου εξαμήνου, αλλά παραμένοντας στην υψηλότερη τιμή του από τον Ιούλιο του 2015. Κατόπιν της συνεχούς, εκτεταμένης ανόδου του δείκτη, η οριακή διόρθωσή του ήταν εν πολλοίς αναμενόμενη. Άλλωστε, η είσοδος στο τέταρτο τρίμηνο δεν συνοδεύεται από κάποια σημαντική θετική εξέλιξη στην ελληνική οικονομία. Επιπλέον, εξασθενούν ορισμένοι από τους παράγοντες οι οποίοι τροφοδότησαν τη βελτίωσή του τους προηγούμενους μήνες, όπως η υψηλότερη τουριστική κίνηση και τα αυξημένα έσοδα από τον Τουρισμό. Η έναρξη της τρίτης αξιολόγησης του προγράμματος, παρότι αυτή προς το παρόν δεν φαίνεται να περιβάλλεται από σημαντικές αβεβαιότητες, αποτελεί πρόσκομμα σε μια νέα ενίσχυση της καταναλωτικής εμπιστοσύνης. Η Ελλάδα παραμένει η χώρα με το χαμηλότερο δείκτη καταναλωτικής εμπιστοσύνης μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ ακολουθούν η Βουλγαρία (-23,5 από -23), η Κροατία (-17,2 από -18), η Ρουμανία (-20,7 από -15) και η Ουγγαρία (-13,1 από -13,6). Ο μέσος ευρωπαϊκός δείκτης σε επίπεδο ΕΕ διαμορφώνεται εκ νέου στις -1,6 μονάδες και στην Ευρωζώνη στη -1 (από -1,2) μονάδα. Ανοδική τάση τον Οκτώβριο σημειώνεται μόλις σε 9 χώρες (από 17 τον Σεπτέμβριο), ενώ θετικό πρόσημο διατηρούν 12 χώρες: οι σκανδιναβικές (Δανία, Σουηδία, Φινλανδία), το Λουξεμβούργο, το Βέλγιο, η Τσεχία, η Γερμανία, η Μάλτα, η Ολλανδία, η Αυστρία, η Πορτογαλία και η Ιρλανδία. Αναλυτικά:

- **Οριακή βελτίωση στις προβλέψεις για την οικονομική κατάσταση των νοικοκυριών**

Οι προβλέψεις των καταναλωτών για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους τους προσεχείς 12 μήνες βελτιώθηκαν οριακά τον Οκτώβριο, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις -44 (από -44,6) μονάδες. Το 58% (από 60%) των νοικοκυριών αναμένει ελαφρά ή αισθητή επιδείνωση της οικονομικής του κατάστασης, ενώ το 4-5% προβλέπει και πάλι μικρή βελτίωση. Οι αντίστοιχοι δείκτες σε ΕΕ και Ευρωζώνη διαμορφώθηκαν στις +1,1 και -0,4 μονάδες.

- **Επιδείνωση στις προβλέψεις για την οικονομική κατάσταση της χώρας**

Ο δείκτης των προβλέψεων των νοικοκυριών για την οικονομική κατάσταση της χώρας τους το προσεχές 12-μηνο επιδεινώθηκε τον Οκτώβριο και διαμορφώθηκε στις -51,2 (από -48,5) μονάδες. Το 64% των καταναλωτών προβλέπει ελαφρά ή αισθητή επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης της χώρας, έναντι του 9% το οποίο αναμένει ελαφρά βελτίωση. Οι αντίστοιχοι δείκτες σε ΕΕ και Ευρωζώνη διαμορφώθηκαν στις -1,2 και 4,5 μονάδες.

- **Χειροτερεύει και η πρόθεση για αποταμίευση**

Ο δείκτης της πρόθεσης για αποταμίευση τους προσεχείς 12 μήνες επιδεινώνεται τον Οκτώβριο και διαμορφώνεται στις -78,6 (από -75,8) μονάδες. Το 89% (από 87%) των νοικοκυριών δεν θεωρεί καθόλου πιθανή την αποταμίευση στο επόμενο 12μηνο, ενώ το 10% τη θεωρεί αρκετά πιθανή. Οι σχετικοί δείκτες σε ΕΕ και Ευρωζώνη διαμορφώθηκαν στις -0,2 και -3,5 μονάδες αντίστοιχα.

- **Λιγότερο απαισιόδοξες προβλέψεις για την πορεία της ανεργίας**

Ο δείκτης πρόβλεψης για την εξέλιξη της ανεργίας τους προσεχείς 12 μήνες μειώθηκε τον Οκτώβριο στις +42,3 (από +46) μονάδες. Το ποσοστό των νοικοκυριών που προβλέπει μικρή ή αισθητή άνοδο της ανεργίας διαμορφώθηκε στο 62% (από 63%), με το 13% (από 11%) των

ερωτηθέντων να αναμένει ελαφρά ή αισθητή μείωσή της. Οι αντίστοιχοι δείκτες σε ΕΕ και Ευρωζώνη κινήθηκαν στις +6,3 και +4,8 μονάδες.

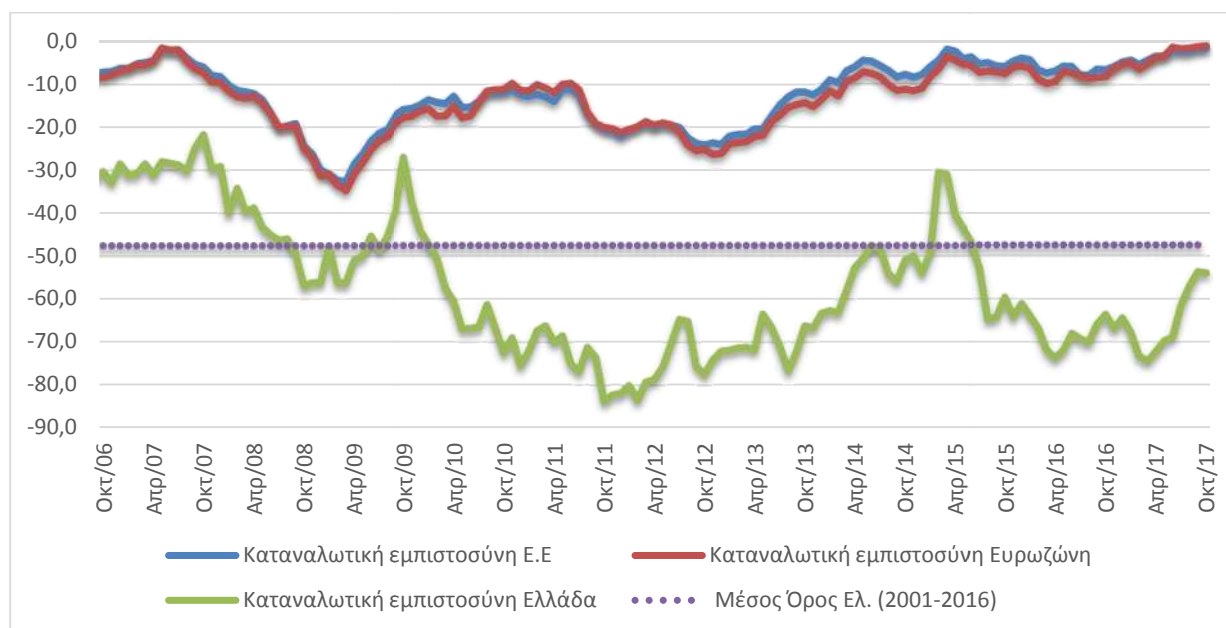
Πίνακας 6: Δείκτης Εμπιστοσύνης Καταναλωτών (εποχικά εξομαλυμένα στοιχεία)

Περιοχή	Ακραίες τιμές		Μέσοι όροι									
	Min	Max	2001-2016	2011	2012	2013	2014	2015	2016			
ΕΕ-28	-31,9 Μαρ-09	0,8 Ιαν-01	-12,3	-15,6	-21,4	-16,7	-7,2	-4,4	-6,3			
Ευρωζώνη	-34,2 Μαρ-09	1,0 Ιαν-01	-13,6	-14,4	-22,2	-18,7	-10,2	-6,2	-7,7			
Ελλάδα	-83,8 Οκτ-11	-16,9 Απρ-04	-48,1	-74,1	-74,8	-69,4	-54,0	-50,7	-68,0			
Περιοχή	2016											
	Ι	Φ	Μ	Α	Μ	Ι	Ι	Α	Σ	Ο	Ν	Δ
ΕΕ-28	-4,2	-6,6	-7,3	-6,8	-5,7	-5,8	-7,7	-7,7	-6,4	-6,5	-5,8	-4,6
Ευρωζώνη	-6,3	-8,8	-9,7	-9,3	-7,0	-7,2	-7,9	-8,5	-8,2	-8,0	-6,2	-5,1
Ελλάδα	-63,9	-66,8	-71,9	-73,7	-71,9	-68,0	-69,2	-70,1	-65,9	-63,6	-66,9	-64,4
Περιοχή	2017											
	Ι	Φ	Μ	Α	Μ	Ι	Ι	Α	Σ	Ο	Ν	Δ
ΕΕ-28	-4,3	-5,3	-4,3	-3,4	-3,3	-2,2	-2,3	-2,3	-1,6	-1,6		
Ευρωζώνη	-4,9	-6,4	-5,1	-3,6	-3,3	-1,3	-1,7	-1,5	-1,2	-1,0		
Ελλάδα	-67,8	-73,3	-74,4	-72,2	-69,7	-68,8	-61,5	-57,0	-53,7	-54,0		

Σημείωση: ο Δείκτης Εμπιστοσύνης Καταναλωτών υπολογίζεται με βάση τις προβλέψεις για τη γενικότερη οικονομική κατάσταση της χώρας, την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους, την πρόθεση αποταμίευσης και την πρόβλεψη για την ανεργία. Οι προβλέψεις κινούνται στο διάστημα +100 (όλοι προβλέπουν αύξηση) έως -100 (όλοι προβλέπουν μείωση) και εμφανίζονται ως διαφορές θετικών-αρνητικών απαντήσεων. Αρνητική διαφορά σημαίνει ότι το ποσοστό αυτών που προβλέπουν μείωση κάθε μεγέθους υπερτερεί του ποσοστού όσων προσδοκούν αύξηση και αντίστροφα.

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG Ecfín

Διάγραμμα 6: Δείκτης Εμπιστοσύνης Καταναλωτών (εποχικά εξομαλυμένα στοιχεία)

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG Ecfín

- Ουσιαστικά αμετάβλητη η πρόθεση για μείζονες αγορές

Η πρόθεση των καταναλωτών για σημαντικές αγορές τους προσεχείς 12 μήνες (επιπλων, ηλεκτρικών συσκευών κ.λπ.) παραμένει αμετάβλητη τον Οκτώβριο, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις -50,5 (από -50,4) μονάδες. Το 58% των καταναλωτών προβλέπει ότι θα προβεί σε λιγότερες ή πολύ λιγότερες δαπάνες, ενώ το 4% αναμένει το αντίθετο. Οι ευρωπαϊκοί δείκτες διαμορφώθηκαν στις -13,3 μονάδες στην ΕΕ και στις -15,7 μονάδες στην Ευρωζώνη.

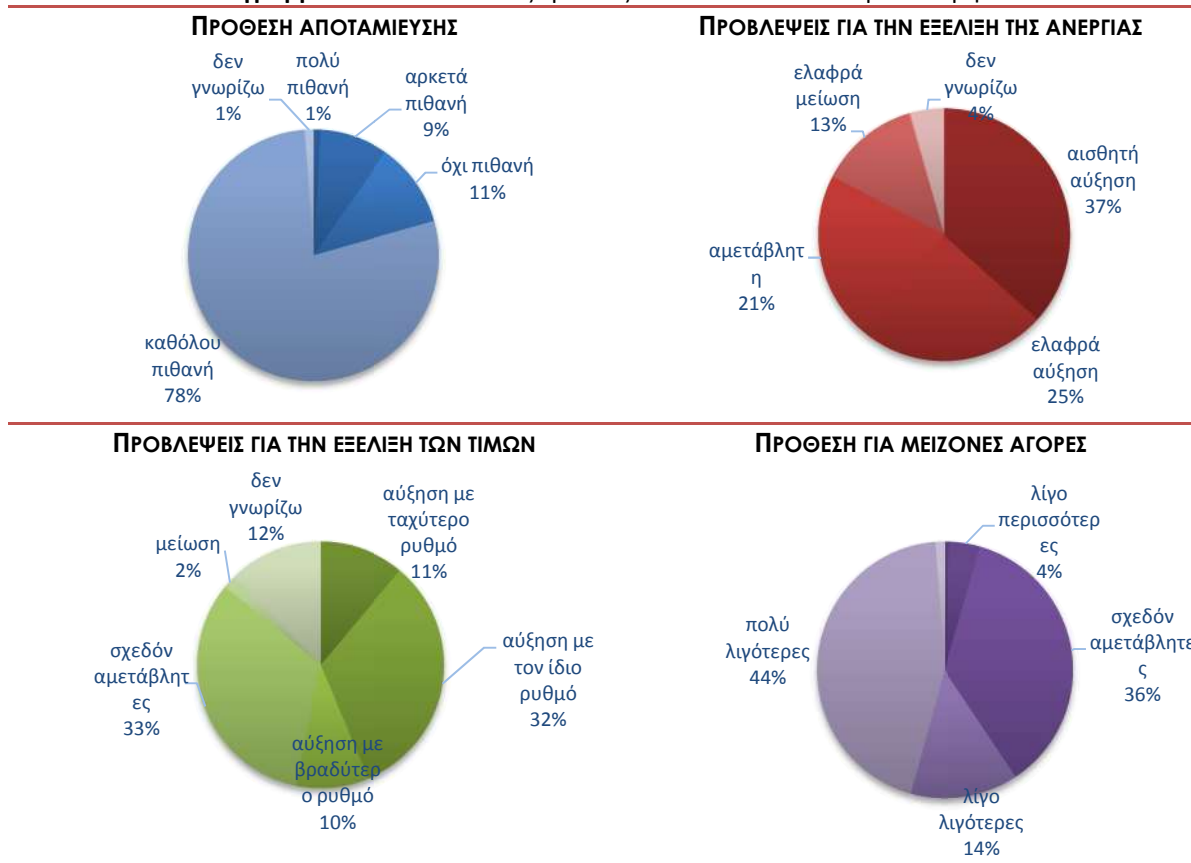
• **Οριακή άμβλυση στις πληθωριστικές προσδοκίες**

Οριακώς πτωτικά κινούνται τον Οκτώβριο οι προβλέψεις μεταβολών στις τιμές τους προσεχείς 12 μήνες, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις +7,1 (από +8,1) μονάδες. Το 43% των νοικοκυριών προβλέπει άνοδο τιμών με ίδιο ή ταχύτερο ρυθμό και το 33% (από 31%) αναμένει σταθερότητα. Οι αντίστοιχοι δείκτες σε ΕΕ και Ευρωζώνη διαμορφώθηκαν στις +19 και +14,7 μονάδες.

• **Μείωση του ποσοστού των καταναλωτών που δηλώνουν ότι μόλις τα βγάζουν πέρα**

Σχετικά με τις εκτιμήσεις για την τρέχουσα οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού, το ποσοστό των καταναλωτών που δηλώνει ότι «μόλις τα βγάζει πέρα» μειώνεται τον Οκτώβριο στο 60% (από 64%), ενώ αυξάνεται στο 13% (από 11%) το ποσοστό όσων αναφέρουν ότι αντλούν από τις αποταμιεύσεις τους. Οι καταναλωτές που δηλώνουν ότι αποταμιεύουν λίγο ή πολύ ανέρχονται και πάλι στο 12% του συνόλου, ενώ όσοι δηλώνουν ότι «έχουν χρεωθεί» αυξάνονται στο 15% (από 13%).

Διάγραμμα 7: Βασικοί Δείκτες έρευνας καταναλωτών το επόμενο 12μηνο

Πηγή: IOBE

Τον Οκτώβριο, στην έρευνα καταναλωτών εξετάζονται **τρία επιπρόσθετα ζητήματα** σε τριμηνιαία βάση, τα οποία εξειδικεύουν περισσότερο την πρόθεση για μείζονες αγορές διαρκών

καταναλωτικών αγαθών (αυτοκίνητο, κατοικία) και έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον ως πρόδρομοι δείκτες για την ιδιωτική κατανάλωση. Αναλυτικά:

- Στο ίδιο επίπεδο με τη μέτρηση Ιουλίου βρίσκεται τον Οκτώβριο σε σχέση ο δείκτης πρόθεσης αγοράς αυτοκινήτου εντός των επόμενων 12 μηνών, ο οποίος διαμορφώνεται στις -93,2 (από -93,3) μονάδες. Ο αντίστοιχος δείκτης στην ΕΕ και την Ευρωζώνη διαμορφώθηκε στις -64,2 (από -65,3) μονάδες στην πρώτη και στις -70,2 (από -70,6) μονάδες στη δεύτερη ζώνη. Το 95% (από 99%) των καταναλωτών στην Ελλάδα δηλώνει ότι δεν είναι πιθανό να αγοράσει αυτοκίνητο εντός του προσεχούς 12μήνου.
- Σε χαμηλότερο επίπεδο σε σχέση με πριν τρεις μήνες κινείται η πρόθεση για αγορά ή κατασκευή κατοικίας εντός των επόμενων 12 μηνών, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις -95,7 (από -94,9) μονάδες. Αυτή η επίδοση παραμένει δυσμενέστερη από τους αντίστοιχους ευρωπαϊκούς δείκτες, οι οποίοι διαμορφώθηκαν στις -82,5 (από -82,4) και τις -87 (από -86,8) μονάδες, στην ΕΕ και την Ευρωζώνη αντίστοιχα. Μόλις το 1,4% (από 0,5%) των νοικοκυριών εγχωρίως δηλώνει ότι ίσως να προβεί σε αγορά / κατασκευή κατοικίας τον επόμενο χρόνο.
- Ολοκληρώνοντας, οριακά ανοδικά κινήθηκε τον Οκτώβριο ο δείκτης της πρόθεσης πραγματοποίησης σημαντικών δαπανών για βελτίωση / ανανέωση της κατοικίας εντός των επόμενων 12 μηνών, ο οποίος διαμορφώθηκε στις -87,8 (από -88,3) μονάδες. Οι ευρωπαϊκοί δείκτες διαμορφώθηκαν στις -50,8 (από -51,8) στην ΕΕ και στις -54,3 (από -53,3) μονάδες στην Ευρωζώνη. Το ποσοστό των ελληνικών νοικοκυριών που δηλώνουν ότι είναι αρκετά ή πολύ πιθανό να πραγματοποιήσουν σημαντικές δαπάνες αυτού του είδους το επόμενο χρονικό διάστημα αυξήθηκε στο 4% (από 3%).